

Gemeenschapsinfrastructuur. Samen waarderen en toekomstgericht maken.

Een betaalbare, toegankelijke en aangename plek vormt dikwijls het kloppend hart van een bruisende stad of gemeente. Momenteel maken verenigingen vaak gebruik van infrastructuur van private eigenaars, lokale besturen en van kerkelijke en parochiale actoren. Vanuit een groot geloof in de meerwaarde van verenigen bieden ze hun ruimtes al decennialang bijna kosteloos aan.

Maar ruimte staat helaas meer dan ooit onder druk. Een combinatie van factoren zorgt ervoor dat nogal wat eigenaars hun aanpak herzien, waarbij vaak 'efficiëntiewinst' voorop staat. Gebouwen komen op de markt, ondergaan prijzige renovaties of krijgen een nieuwe, meer private invulling. Gevolg: **verbindende plekken verdwijnen in sneltempo of worden onbetaalbaar**. Mensen samenbrengen wordt hierdoor steeds moeilijker en het sociaal weefsel verschaalt.

Dé grote uitdaging is dus om gemeenschapsinfrastructuur binnen handbereik van de gebruikers in stand te houden. Naast basisonderhoud is verduurzaming aan de orde. Dit binnen de contouren van de huidige maatschappelijke context, d.w.z. binnen handbereik van de gebruikers, rekening houdend met hun veranderende wensen en in de wetenschap dat verenigingen geen commercieel tarief kunnen betalen.

Dat de bestaande infrastructuur aan renovatie en modernisering toe is en de hoge eisen op vlak van energie of luchtkwaliteit een uitdaging vormen, bleek ook uit het Lokalenonderzoek van de jeugdbewegingen¹, uit de bevraging van Beweging.net 'Geef ons Ruimte'², uit het onderzoek van Formaat³ en uit het onderzoek van de Landelijke Gilden⁴. Bij het Lokalenonderzoek hekelt meer dan de helft van de respondenten de gebrekkige basisvoorzieningen als sanitair of verwarming. 20% van de 700 vrijwilligers van Beweging.net gaven aan dat de toekomst van hun plek onzeker is. En zo'n 200 dorpszalen dreigen te verdwijnen, terwijl het cruciale ontmoetingsplekken zijn in dorpen waar steeds minder diensten of lokale handelaars aanwezig zijn.

Willen we in de toekomst nog goede gemeenschapsinfrastructuur hebben, dan moeten we met z'n allen dringend een versnelling hoger schakelen. Lokale overheden, Vlaamse Regering, kerkelijke overheden en vertegenwoordigers van het middenveld moeten kaders creëren. Zonder extra investeringen blijft het verenigingsleven in moeilijke omstandigheden haar werking uitbouwen of komt het zelfs op straat te staan.

Het Platform Toekomst Parochiekerken, De Ambrassade, Kamino, (= vroeger IJD, Jongerenpastoraal Vlaanderen) en De Federatie sociaal-cultureel werk en amateurkunsten willen constructieve partners zijn bij het zoeken naar een evenwichtige, duurzame en betaalbare toekomst van dit patrimonium. Daarom gingen we het debat aan met een 30-tal zorgvuldig geselecteerde actoren en experts.

¹ <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/rapporten-jeugdlokalenonderzoek>

² <https://beweging.net/algemeen/nieuws/4416-geef-ons-ruimte>

³ [https://formaat.be/uploads/publications/Actiedag-Waar-waren-we-gebleven_folder-4xA5-
liggend-zigzag-vb.pdf](https://formaat.be/uploads/publications/Actiedag-Waar-waren-we-gebleven_folder-4xA5-liggend-zigzag-vb.pdf)

⁴ [https://www.landelijkegilden.be/artikels/maak-dorpszalen-opnieuw-het-kloppend-hart-van-het-
platteland](https://www.landelijkegilden.be/artikels/maak-dorpszalen-opnieuw-het-kloppend-hart-van-het-platteland)

Samen formuleerden we onderstaande, breed gedragen **beleidsvoorstellen voor de nieuwe lokale besturen**. De aanbevelingen richten zich op een duurzame en toekomstgerichte financiering van gemeenschapsinfrastructuur en duurzame beheerconstructies inclusief financiële uitbatingsmodellen.

In naam van de talloze gemeenschapsvormende initiatieven in Vlaanderen hopen we dat lokale besturen, samen met Vlaamse beleidsmakers, kerkelijke overheden en middenveld, deze voorstellen ter harte nemen.

Aanbevelingen aan lokale besturen

- ✓ Het begin van de nieuwe lokale beleidsperiode is een goed moment om de noden op het vlak van gemeenschapsinfrastructuur onder de aandacht te brengen. Misschien zijn er plannen om sites te vernieuwen, komt er een aanpassing van het Gemeentelijk Ruimtelijk Beleidsplan of wil het nieuwe bestuur inzetten op een bewegingsvriendelijke leefomgeving. Naast het grote maatschappelijke belang kunnen verschillende redenen een goede aanleiding zijn om **gemeenschapsinfrastructuur als rode draad op te nemen in het nieuwe meerjarenplan**.
- ✓ Een volgende stap is het uitwerken van een **masterplan gemeenschapsinfrastructuur**. Dit omvat:
 - De noden en behoeften van de gebruikers.
 - Een inventaris van infrastructuur die nu gebruikt wordt door alle belanghebbenden (burgers, verenigingen, lokaal bestuur, ondernemingen, ...).
 - Een doordachte visie op gemeenschapsinfrastructuur, gedragen door de gemeenteraad. Zo moet o.a. bij efficiëntie-oefeningen naast de economische waarde ook het belang van sociale cohesie in rekening gebracht worden.
 - Aandacht voor het participatief buurtproces met alle belanghebbenden.
 - Een afdoend budgettair kader om de kwaliteit van lokale gemeenschapsinfrastructuur stapsgewijs te verbeteren, over legislaturen heen.
 - Acties op de korte termijn.
- ✓ Daarnaast is het aangewezen dat lokale overheden het belang van gemeenschapsinfrastructuur een plaats geven in het lokale omgevingsbeleid. Het grote belang van deze plekken voor de sociale cohesie verdient evenveel aandacht als die voor duurzaamheid, ondernemingskansen, woonnoden enzovoort. Zo **nemen ze de noden rond gemeenschapsinfrastructuur structureel mee in de visie en de set van beleidskaders van het Gemeentelijk Ruimtelijk Beleidsplan**.
 - Dit principe wordt toegepast in alle procedures m.b.t. ruimtelijke ordening op het hele grondgebied. Verschillende diensten passen dit op een gelijke manier toe (vb. bij aanpassing van een RUP).
 - Dit principe wordt opgenomen in bestekken voor ontwikkelaars. Zo wordt aandacht voor sociale cohesie een criterium bij herinrichting van gebouwen, functiewijzigingen, enz.
- ✓ Lokale besturen (ook in landelijke regio's) treden op als **gangmaker en verbinder** tussen scholen, buurt, verenigingsleven, eigenaars van panden en andere partners **om de herbestemming, herinrichting en het gedeelde gebruik van gebouwen**

mogelijk te maken. Want draagvlak is essentieel in de verbinding tussen mens en steen. Dit impliceert ook dat lokale besturen investeren in tijd en middelen om die verbinding mogelijk te maken. Gedeeld gebruik vraagt een doordachte aanpak en regie en/of ondersteuning. Verder dringen we erop aan dat gemeenten niet overreglementeren, witruimte laten voor experiment, gebruikers uitdagen en met een open vizier naar kansen en leerprocessen (van bv. gedeelde scholen) kijken.

- ✓ **Lokale besturen erkennen de rol van 'plekwerkers'**, zoals een conciërge of coördinator van een plek. Een plekwerker is een ondersteuner die op een site of in een gebouw een verbindende rol opneemt en denkt vanuit het algemeen belang van de infrastructuur en haar gebruikers. Want gedeeld gebruik moet je leren én vraagt tijd en capaciteit. Deze rol is vaak te complex geworden voor vrijwilligers. Het financieel plan moet hier rekening mee houden.
- ✓ Lokale besturen **verkennen actief de mogelijkheden rond publiek/private samenwerking** als antwoord op beperkte budgetten en uitbatingsmogelijkheden. Verder is verknoping tussen vrije tijd en alle mogelijke beleidsdomeinen denkbaar: onderwijs, welzijn, toerisme, economie, enz.
- ✓ Lokale besturen **benutten de bovenlokale mogelijkheden om expertise, ervaringen en competenties te delen.** Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, regionale samenwerking en provinciale ondersteuning bieden hier kansen. Het kan lokale besturen ontzorgen zonder de regie uit handen te geven. Want nabijheid en toegankelijkheid van gemeenschapsinfrastructuur blijven onontbeerlijk voor gemeenschapsvorming.

Tenslotte

De omschakeling naar een toekomstgericht beleid rond gemeenschapsinfrastructuur vraagt heel wat inspanningen en investeringen. **Het lokale niveau kan dit niet alleen bolwerken.** De Vlaamse en federale overheid zijn onmisbare schakels in deze transitie. Daarom formuleerden we **ook een reeks aanbevelingen ten aanzien van deze bestuursniveaus.** Grijp deze aan om ook zelf met je contactpersonen op Vlaams en federaal niveau in gesprek te gaan over de nodige en verwachte omkadering en stimulansen.